

# **Uitwerking**

## **Ballast of basis**

### **De waarde van het Oude Testament**

Tonnis Groenveld

### **Waarom zouden we vandaag nog het Oude Testament lezen: zijn de beloftes niet vervuld door Christus? En dus achterhaald?**

#### **Basis**

In het Nieuwe Testament kom je nergens de suggestie tegen: laat het Oude Testament in het vervolg maar dicht. Integendeel. Er zijn weinig bladzijden waar niet op het Oude Testament wordt teruggegrepen.

Het begint al gelijk in Matteüs 1: het geslachtsregister van Jezus. Daar vind je de geschiedenis vanaf Abraham in een notendop! Abracadabra als je het Oude Testament dicht laat. En voortdurend laat Matteüs zien dat Jezus' optreden een vervulling is van wat in het Oude Testament beloofd is. En als je toespraken leest van Petrus, Stefanus en Paulus, valt het op dat deze evangeliepredikers telkens de lijn trekken van het Oude Testament naar Christus (Hand.3:7,13).

Het Oude Testament is geen ballast, die de Bijbel onnodig dik maakt, maar de basis, het fundament, waarop het Nieuwe Testament voortbouwt. En een fundament kun je niet ongestraft onder een bouwwerk vandaan halen!

#### **Leviticus & Hebreëën**

Het Nieuwe Testament is niet goed te begrijpen zonder het Oude. Een mooi voorbeeld daarvan is de brief aan de Hebreëën.

Een groot deel van de brief gaat over de betekenis van Jezus' hogepriesterschap. En die is niet te begrijpen zonder kennis van de dienst in de tabernakel en later in de tempel. Hebreëen toont overeenkomsten en verschillen tussen Jezus' optreden en offer, en dat van de priesters in het Oude Testament. Hebreëen is heel bemoedigend en troostvol, maar je begrijpt het alleen als je het Oude Testament kent.

En ook andersom: je gaat de betekenis van het Oude Testament (bijv. de offerwetten in Leviticus) begrijpen vanuit Hebreëen: zo krijg je meer zicht op het werk van Christus. Zo blijken ook 'moeilijke' bijbelboeken als Leviticus bemoedigend en troostvol te zijn!

#### **Evangelie**

Het grote nieuws over de redding van zondige mensen door Jezus begint niet in het Nieuwe Testament. De Heidelbergse Catechismus verwoordt dat heel treffend in zondag 6. Op de vraag: Hoe weet je dat Jezus onze verlosser is?, luidt het antwoord:

*Uit het heilig evangelie. God heeft dat eerst zelf in het paradijs geopenbaard. Daarna heeft Hij het door de heilige aartsvaders en profeten laten verkondigen.*

*Ook heeft Hij dat evangelie van tevoren laten afbeelden door de offers en andere schaduwwachtige gebruiken die Hij in de wet had voorgeschreven.*

*Tenslotte heeft Hij het door zijn eniggeboren Zoon vervuld.*

Het evangelie is dus al in het paradijs bekendgemaakt. Meteen na de eerste zonde van Adam en Eva heeft God de overwinning beloofd in de strijd tegen de duivel. En uit wat we verder lezen in de Bijbel, weten we dat die overwinning behaald is door Jezus Christus. Die belofte (in Gen.3:15) noemen we wel de *moederbelofte*: ze heeft alle andere beloftes in het Oude Testament al in zich.

God heeft het evangelie niet in één keer verteld, maar telkens weer een stukje erbij verteld door de aartsvaders (Abraham, Isaak en Jakob) en de profeten.

En God *vertelde* niet alleen, Hij gaf er ook illustraties bij: afbeeldingen van de verlossing die Christus brengen zou. Bijvoorbeeld de offers. Heel het Oude Testament was een afbeelding, een schaduw van dat heil dat komen zou. Dat verwoordt de Catechismus in zondag 6.

### Toespitsing

Het Oude Testament bevat de geschiedenis van God met de mensen op weg naar de komst van de verlosser. Toch gaat het grootste deel over één volk: Israël. Waarom? Nu, in het reddingswerk zien we een concentratie.

De verlossingsgeschiedenis kun je weergeven als een zandloper. Tot Genesis 12 wordt verteld over de hele mensheid. Vanaf Genesis 12 lezen we dat God kiest voor Abraham en zijn nakomelingen: uit hen zal Christus geboren worden. Tegelijk belooft Hij zegen aan alle volken. Hij zegt tegen Abraham: 'Door jou zullen alle volken op aarde gezegend worden' (Gen. 12:3, zie de voetnoot in de NBV). En Paulus schrijft in Galaten 3 dat die belofte vervuld is in Jezus (vs. 8 en 14).

De concentratie of toespitsing gaat verder: binnen het volk Israël wordt de stam Juda uitgekozen: die zal de verlosser voortbrengen. En binnen de stam Juda valt de keus later op koning David. God belooft aan David een altijddurend koningschap, een belofte die vervuld is met Jezus' zitten op de hemelse troon, aan de rechterhand van God de Vader.

In het Nieuwe Testament zien we de schijnwerpers helemaal gericht op Jezus, op zijn boodschap en zijn verlossingswerk. En dan verwijdt de aandacht zich weer: met Pinksteren komen alle volken weer in beeld: de heilige Geest laat het evangelie vertellen in veel talen.

Het geschenk van de heilige Geest betekent de vervulling van de belofte aan Abraham (Gal.3:14).

### Een eigen plek

Israël nam een eigen plek in in Gods werk. Op Sinaï sloot Hij een verbond met het volk. Israël kreeg het land Kanaän toegewezen. Voor het leven met de HEER in dat land gaf God beloftes en leefregels (in Exodus t/m Deuteronomium).

De echo daarvan klinkt elke zondagmorgen in de kerkdienst als de tien geboden voorgelezen worden: *Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Dan wordt u gezegend met een lang leven in het land dat de HEER, uw God, u geven zal.*

In de Bijbel zien we dus niet alleen in de aandacht voor mensen een concentratie: van alle volken naar Abraham.

Maar daarmee gepaard gaat de concentratie van de aandacht van de wereld naar het beloofde land, Kanaän.



Ook dat kun je in een zandloperschema weergeven. Binnen Kanaän komt het zwaartepunt op de berg Sion te liggen: in de tempel op Sion woont God onder zijn volk. Daar worden ook de offers gebracht, die verwijzen naar het offer van Jezus aan het kruis. Na de kruisiging vervalt de centrale plaats van de tempel (vgl. Joh. 4:21). En bij het pinksterfeest komt de hele wereld weer direct in beeld: de apostelen en evangelisten worden alle kanten op gestuurd. En uiteindelijk loopt de geschiedenis uit op de komst van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. En in het nieuwe Jeruzalem dat neerdaalt, zal geen tempel zijn, 'want God, de Heer, de Almachtige, is haar tempel, met het lam' (Op.21:22).



### **Uit de schaduw**

De Heidelbergse Catechismus spreekt in zondag 6 over 'offers en andere schaduwachtige gebruiken die Hij in de wet had voorgeschreven'.

Wat moet je je voorstellen bij 'schaduwachtige gebruiken'? In Kolossenzen 2:16 lezen we over bepalingen uit de wet van Mozes: *Dit alles is slechts een schaduw van wat komt – de werkelijkheid is Christus.*

De offers waren als het ware de schaduw van het offer van Jezus, dat kwam. Zoals je op een zonnige dag een schaduw tevoorschijn ziet komen: dan weet je dat er iemand aankomt, je ziet de contouren al. Zo verwezen offers en andere gebruiken naar Jezus. Hij is de werkelijkheid: Hij bracht het volmaakte offer (zie ook Heb. 8 en 9).

De werkelijkheid overtreft de schaduw – zo overtreft het nieuwe verbond het oude verbond op Sinaï gesloten (zie bijv. 2Kor.3). Israël stond onder toezicht van de wet, tot Christus kwam, maar nu Christus de wet vervuld heeft, zijn we vrije kinderen van God (Gal.3:24-25).

### **Vervulling**

Betekent dat dat het Oude Testament afgeschaft is? Nee, Jezus heeft dat in de bergrede duidelijk gezegd: *Denk niet dat ik gekomen ben om de Wet of de Profeten (= het Oude Testament) af te schaffen. Ik ben niet gekomen om ze af te schaffen, maar om ze tot vervulling te brengen. Ik verzeker jullie: zolang de hemel en de aarde bestaan, blijft elke jota, elke tittel in de wet van kracht, totdat alles gebeurd zal zijn* (Mat. 5:17-18).

Elke jota of tittel. Wij zouden zeggen: zelfs geen puntje op de i gaat verloren. Jezus schuift het Oude Testament niet aan de kant, maar garandeert dat elke letter in vervulling gaat.

### **Wet**

Wat betekent dat nu voor ons: welke betekenis hebben de voorschriften van Leviticus bijvoorbeeld nog? De Nederlandse Geloofsbelijdenis omschrijft het mooi in artikel 25: *Wij geloven dat de schaduwachtige eredienst van het oude verbond en de gebruiken die door de wet waren voorgeschreven, met de komst van Christus hebben afgedaan en dat zo aan al deze schaduwen een einde is gekomen. Daarom moeten de christenen die niet langer handhaven. Toch blijft voor ons de waarheid en de inhoud ervan in Christus Jezus, in wie zij hun vervulling hebben.*

*Wel maken wij nog gebruik van de getuigenissen uit de Wet en de Profeten, om ons in het Evangelie te bevestigen en ook om overeenkomstig Gods wil ons leven in alle eerbaarheid in te richten tot zijn eer.*

Dus: we hoeven de wetten niet meer te houden. In het Nieuwe Testament wordt dat ook duidelijk aangegeven. De offers hebben hun vervulling gevonden in Christus' eenmalig offer voor de vergeving van zonden (Heb. 10:12). En: 'Waar dat alles vergeven is, daar is geen offer voor de zonden meer nodig' (vs. 18). En de Heer heeft aan Petrus in een visioen duidelijk gemaakt dat de scheiding tussen rein en onrein eten is opgeheven: God heeft het rein verklaard (Hand. 10:15). Ook de situatie van de gemeente van het nieuwe verbond is anders dan die van het oude verbond: Israël was een apart (heilig) volk in een apart land (Kanaän). De HEER wilde hen afgezonderd van andere volken laten leven: daarom moesten de Kanaänieten ook verdreven of gedood worden: Israël moest een aparte manier van leven laten zien. Een heilige manier: gewijd aan de HEER (Deut. 7).

Als Israël de HEER zou dienen, zou het beloofde land al een beetje op het paradijs lijken: geen oorlog en onderdrukking, geen onvruchtbaarheid en misgeboorten, geen honger en gebrek. Die beloftes hebben wij niet. Ook gelovigen kunnen eronder lijden dat de schepping 'ten prooi is aan zinloosheid' (Rom. 8:20). Wij zijn wel Gods heilig volk, maar leven niet afgezonderd van andere mensen. We hebben juist een taak midden in deze wereld: om Gods grote daden te verkondigen. Zout zijn in de samenleving.

De wet is wel leerzaam voor ons: we leren veel over de heiligheid van God, die ook een heilig volk vraagt, en we leren dat we God en de naaste lief moeten hebben.

### **Profetisch**

En dan de profetische boeken.

Een hele kluit als je heel Jesaja of Jeremia of Ezechiël wilt doorlezen. Wat moet je met al die profetieën. Zijn ze al vervuld, of moeten ze nog vervuld worden? En hoe dan?

Wat we allereerst moeten bedenken, is: de profeten in Israël waren geen toekomstvoorspellers. Een profeet sprak het woord van God in zijn tijd. Hij beoordeelde de manier van leven van het volk. En daarbij paste hij de wet van God toe. Hij riep het volk ook op om naar Gods wet te leven. Hij waarschuwde voor Gods oordeel als het volk door zou gaan met zondigen.

En inderdaad gaan profetieën ook over de toekomst. Die toekomst is geen onvermijdelijk lot, maar een waarschuwing: Bekeer jullie, anders komt Gods oordeel over jullie. En een bemoediging: God zal jullie redden en troosten.

Profetieën gaan soms over de ballingschap of de terugkeer naar Jeruzalem. Die profetieën zijn in die tijd vervuld. Andere profetieën gaan over de redder, Jezus. Die profetieën zijn tijdens zijn leven en werk op aarde vervuld.

Maar er zijn ook profetieën die nog wachten op vervulling: bijvoorbeeld over het oordeel van God op de dag dat Jezus terugkomt. En soms zijn die profetieën met elkaar verweven: de komst van de redder (Jezus) en zijn tweede komst liggen als het ware op één lijn en worden in één adem genoemd in de profetieën (bijv. in Mal.3:1-2).

Niet alle profetieën zijn (volledig) vervuld. We wachten nog vol spanning op de vervulling van de belofte van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde (Jes. 66:17).

### **Liefde**

Ten slotte. De Bijbel geeft geen zakelijke mededelingen, die (deels) verouderd en dus overbodig zijn. De Bijbel is wel eens 'Gods liefdesbrief' genoemd. En die liefde van God beheerst de

Bijbel. Daar wil je toch graag over lezen, daar krijg je nooit genoeg van! In liefde wordt een ‘zakelijke’ mededeling een feestelijke mededeling! Waard om te lezen en te herlezen.

## Literatuur

Jochem Douma, serie: ‘Gaan in het spoor van het Oude Testament’, Kok, Kampen 2004-2006. De delen verschijnen in rap tempo, verschenen zijn tot nu toe:

- *Genesis* 2004
- *Van Egypte naar Kanaän* 2004
- *Van Jozua tot Salomo* 2005
- *Scheuring, ballingschap en herstel* 2005
- *Job en Psalmen* 2005
- *Spreuken, Prediker en Hooglied* 2006
- *Jesaja, Jeremia, Klaagliederen* 2006
- *Ezechiël, Daniël* 2006

Elk deel bevat meerdere keren de paragraaf: ‘Op weg naar het Nieuwe Testament’, waarin lijnen van Oude naar Nieuwe Testament getrokken worden.

Jasper Klapwijk, *Gelukkig gereformeerd!*, De Vuurbaak, Barneveld 2006, m.n. p. 69-107.

Hetty Lalleman-te Winkel, *Van levensbelang. De relevantie van de oudtestamentische ethiek*, Boekencentrum, Zoetermeer 1999.

Clarence Stam, *Het verbond van Gods liefde*, Woord en Wereld, Bedum 2006, m.n. hfdst. 15.

## Verwerking

### 1. Bijbelstudie

Als we in de Bijbel lezen dat God Abraham roept, lezen we de naam Jezus niet. We lezen wel een belofte aan Abraham, Genesis 12:2-3 (zie in de NBV ook de voetnoot bij vers 3!) Toch gaat deze belofte ook over Jezus, Galaten 3:16.

In Galaten 3 lezen we over de vervulling van deze belofte:

- *wie wordt gezegend?* (vs. 9)
- *door wie delen we in de zegen van Abraham?* (vs. 14a)
- *wie ontvangen we, zoals beloofd is?* (vs. 14b)

### 2. Lijnen trekken

Het is altijd boeiend en leerzaam om grote lijnen te trekken in de Bijbel. Een voorbeeld:

- *De hoogmoed van Babel/Babylon tegenover God en Gods oordeel daarover:*

De trots bij de toren van Babel (Gen. 11:4) bestraft door God met de spraakverwarring (Gen. 11:9).

De opkomst van het Babylonische rijk met de koning die denkt dat hij God evenaart (Jes. 14:13-14), hij wordt in het dodenrijk geworpen (vs. 5, 15).

De hoogmoed van het Babylonische rijk van koning Nebukadnessar e.a. wordt gebroken door God (Jer. 50: 9 resp. 50: 1). De hoogmoed van Babel staat voor de hoogmoed van goddeloze mensen, bij het eindoordeel worden ze veroordeeld (Op. 18:7 resp. 18:8).

- Werk in kleine groepjes deze lijnen uit, en doe verslag:

#### 1. *God woont bij de mensen: zijn majesteit*

Zie Exodus 40:34 (tabernakel); 1 Koningen 8:10-11 (tempel); Ezechiël 10:4, 18-19 en 43:4, 7 (ballingschap: God verlaat de tempel en keert terug); Johannes 1:14 (Jezus); Openbaring 22:5 (nieuw Jeruzalem)

2. *Strijd en overwinning*  
Genesis 3:15, Openbaring 12 (strijd van de duivel/slang/ draak tegen de kerk en Jezus);  
1Korintiërs 15:24 en 57 (overwinning)
3. *Gods volk*  
Zie Exodus 19:5-6; Deuteronomium 7:6 (Israël); Hosea 1:9 en 25 (ballingschap en  
bevrijding); 1 Petrus 2:9-10 (christelijke kerk)
4. *Het ontvangen van de heilige Geest*  
Zie Numeri 11:29 (verlangen); Jesaja 11:1-3 en 61:1-5 = Lucas 4:16-20 (Jezus); Joël 3:1-  
4 = Handelingen 2:17-21 (belofte en vervulling); Romeinen 8:15-16.